

Temo que el causant d'aquesta falla estigui en el treball del poc seriós Pita Mercé, que pretén saber l'àrab, sobre NLL menors del terme de Fraga; el qual, assenyalant un «*Segrians*: camino de Fraga», el derivava de l'àr. *sagrí* «fronterizo» (*Argensola* v, 335). És clar que a aqueixos «torrent *Segrià*» i «camins *segrians*» els ve el nom de l'adjectiu *segrià*: volen dir 'camí o torrent' que ja és del Segrià. El mot àrab no té s, encara que els semi-arabistes de llengua cast. transcriuin per z inexactament el θ aràbic, que en romànic dona t: d'ací cat. *tagari* 'moro de les terres catalanes', per al qual veg. l'art. del *DECat* VIII, s. v.; millor, cf. Lladonosa, *La Conquesta de Lda.*, p. 18. —⁵ En el ms. han llegit *Secriari* i *Seccatrum*.

Segrelles, V. *Seguerilles*

SEGREMORTA

Antiga parròquia de Cerdanya, avui reduïda a unes ruïnes i porxo de pastors, a la vall de La Molina, d'Alp, que desemboca en el Segre aigües avall de Puigcerdà, abans de Bolvir: Segremorta, pertanyent al te. d'Alp,²⁵ és uns 4 k. amunt d'aquest poble, i uns 10 al S. de Puigcerdà.

Detalls geogràfics en els llibres de CATorras, i de Pau Vila, sobre Cerdanya (veg. llurs índexs). Jo n'he vist moltes vegades les ruïnes, en caminades que hi he fet, i en una estala a La Molina en l'hivern de 1937 (llavors s'hi havia reconstruït un edifici, amb parets, de la capella dessacralitzada, i d'un edifici de pastors); tant llavors com en la meua enq. d'Alp, any 1935 (ix, 111-121) se sentia *segramórtà*, però és una *ç* sense valor històric demostratiu, deguda a la pseudo-etim., que hi aporta el nom del Segre: en una forma tan inevitable com absurda geogràficament (el riu passa més de 10 k. lluny); tampoc té bon fonament històric ni lingüístic la grafia *Segramorta* adoptada per Ponsich; millor *Sagramorta*, com escriu Mn. Pere Pujol (*Est. Rom. I.E.C.* II, 113d).

MENCIONS ANT. 855, el Comte Frèdol de Cerdanya i Urgell dóna a «Sti. Saturnini cenobii --- in pago Urgellitano» [que hom identifica amb St. Serni de Tavèrnoles] dècimes i primícies en diverses esglésies «simulque cum decimis et --- de villa *Sogra mortua* --- afr. ad iam dictam cellulam Sti. Stephani --- a parte Or. in ipso jungente,¹ qui est subtus villa q. voc. *Sogra mortua* --- et usque in chera de *Uvela*, et usque rivi matrice, pervenit que usque --- iungente subtus *Sogra mortua* --- et usque in collo de *Palo*, et in collo de *Garéxer*, et usque in flumen *Segor*» (Villan., *Vi. Li.* x, § 55, que ho còpia a l'arx. de la SdUrg. del cartulari). De Villanueva reproduïxen aquest doc.⁵⁵ Alart (*Cart.* Alart-Henry I, 11) i PPujol (*o. c.* I, 98n); sobre el comte Frèdol, cf. MiretS. (*Castellbò*, p. 21) i Villan. (x, 55). Després Josefina Soler, ha publicat tot el *Cart.* de Tavèrnoles, incloent-hi un text igual d'aquest document (24.7), que declara fals. Si fos cert⁶⁰

que ho és, seria només en el sentit de ser ante-datat, perquè tot el text i els seus detalls lingüístics i geogràfics, proven un coneixement perfecte dels llocs, i no s'hi veu res que alarmi el crític.²

De nou tenim tal forma d'aquest lloc en el bàsic Acte C. SdUrg., ben estudiat, que enumera les parròquies «Kexanos, Estolle, *Albi*, Mosollo, *Saltegal* [altra parr. avui perduda a l'alta vall de la Molina, on també se'n troben, i he vist, les ruïnes], Evella, *Socra mortua*, *Senavaster*, *Vinzilla*, *Borre*, *Oruz* ---» (ed. PPujol, n.º 191) (tots poblets coneguts de Cerdanya, entorn d'Alp); igual a la còpia del S. XII, però *Ovella* i *Sogra morta* en el Capbreu vulgar. 1040: s'enumeren «Besqueran --- Tost --- Sti. Stephani de Ponte, et¹⁵ Sti. Vicentii de *Sogremortua*» en el *Cart.* d'Andorra p. p. Baraut (II, 36.28). Ponsich (*Top.*, 150) hi afegeix mencions posteriors: 1261: *Socramorta*, i la forma *Sagramorta* aa. 1281, 1297, i encara com «parrochia de *Sagramorta*» l'any 1318.

²⁰ **ETIM.** Aquesta forma *Sagramorta* és la fidedigna i única que dóna un sentit i indica una etimologia ben raonable: 'sagrera morta', 'sagrera decadent o abandonada'. És ben conegut el valor de *sagrera*, ll. SACRARIA, com el centre religiós d'una institució eclesiàstica, en particular una parròquia; després, el recinte format per una església i les seves dependències, i en particular el cementiri adjunt: *DECat* VII, 592.

Pel que fa al detall de forma: pot resultar simplement d'una haplogogia de *Sagr(er)amorta* quasi fatal en aqueixes condicions fonètiques [també s'hauria pogut pensar en un compost de SACRA 'conjunt d'objectes litúrgics per cantar la missa' (Llull, *DECat* VII, 592b 41-48), traslladat com a símbol d'església], allò és més documentat, més segur, i fonèticament irrecusable.

En tot cas s'imposa rebutjar sense vacil·lació l'explicació que donava la doctoranda Josefina Soler (i crec haver-ho oït a algú altre): «el nombre significa 'Segre muerto', sumergido por un breve espacio» (p. 8 de la seva ed.); prou es veu que ella no era del país ni hi havia estat mai: el Segre passa molt més al Nord, més de 10 k. lluny, no se submergeix enlloc; i el seu afl. el riu de la Molina (que passa uns 100 metres rostos avall de Segremorta), té fort corrent continu, hiverns i estius.

«*Mort*», «*morta*» fou un terme consagrat en la nostra toponímia per a les localitats en decadència. A l'article *Osor*, he documentat el fet, arran del nom del seu parió o bessó *Osormort*, que en altre temps havia designat un altre trajecte cabdal del LIMES AUSORUM frontera entre els Ausetans i els Indigetes gironesos. Un altre encara més pròxim tenim en *Andorra-morta*: era una espècie de suburbi damunt la vila d'Andorra la Vella, del qual ja he donat cites medievals a la fi de l'art. *Andorra* (supra). Afegim-hi ara *Anorramorta* a. 1171, *Endorramorta* a. 1231 (*Cart.* d'Andorra, p. p. Baraut, § 76.137, 74.11 i molts altres passatges d'aquesta obra); i veg. també als arts. *Gombrèn-Gisclareny*, *Reixac* i *Ultramort*.

Potser ja ens podríem estar d'afegir que tant el «so-